

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTEJA 25

KESKUSTELUJA KUMPPANUUDESTA

**SOSIAALIALAN AMMATTILAISTEN
NÄKÖKULMIA
VAPAAEHTOISTYÖHÖN**

PEKKA JUNKALA

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja 25

Käyntiosoite

Matarankatu 4, 1. kerros, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koskeverkko.fi

ISBN 978-952-5477-28-3

ISSN 1459-4757 (painettu)

ISSN 1459-579X (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Tekevä, Jyväskylä 2010

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Pekka Junkala
Raportin nimi	Sosiaalialan ammattilaisten näkökulmia vapaaehtoistyöhön
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Painopaikka	Tekevä
Vuosi	2010
Sivumäärä	20
Sarjanro	25

Vapaaehtoistyön ja ammattilaisuuden kumppanuudesta on puhuttu viime aikoina paljon. On herännyt kuitenkin kysymyksiä, missä määrin eri organisaatioiden välinen kumppanuus on todellista, konkreettisiin tuloksiin johtavaa ja milloin se jää vain juhlapuheisiin? Tässä selvityksessä tarkastellaan sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia vapaaehtoistyön ja sosiaalialan organisaatioiden välisestä kumppanuudesta. Mitkä seikat ovat auttamassa kumppanuuksien syntymistä ja mitkä estämässä sen toteutumista. Selvitys pohjautuu kymmenen Keski-Suomen alueella työskentelevän sosiaalialan ammattilaisen haastatteluun.

Organisaatioiden välisen kumppanuuden esteenä tai kitkana haastatteluissa otettiin esille resurssien niukkuus. Resurssit jakautuivat selvästi kolmen teeman alle. Kuka maksaa? Millä ajalla yhteistyötä tehdään? Kuka tekee? Esiin nousivat myös vapaaehtoistyön vastuu- ja luottamuskysymyksen. Haastatteluissa pohdittiin myös vapaaehtoisuuden ja ammattilaisuuden rooleihin liittyviä arvovaltakysymyksiä. Myös erilaiset organisaatiokulttuurit ja työpaikkailmapiiirit olivat haastateltujen mukaan joko innostamassa tai estämässä kumppanuuksien syntymistä.

Eräs keskeisimmistä teemoista haastatteluissa oli vapaaehtoisten, järjestöammattilaisten ja kunta-ammattilasten roolien liikkuvuus. Näyttäisi siltä, että ammattilaisten ja vapaaehtoisten väliin tarvittaisiin ”adapteri tai katalysaattori”, joka edesauttaisi eri organisaatioiden välisten kumppanuuksien syntyä ja toimintaa. Tämä adapteri – olkoon se sitten vaikka vapaaehtoistoiminnan ammatillinen ohjaus – hallitsisi sekä vapaaehtoistyön että ammatillisen työn toimintatavat. Sosiaalialan ammattilaiset peräänkuuluttivat myös vakiintuneiden mallien, hyvien käytänteiden saamista vapaaehtoistyön ja ammattilaisuuden kumppanuuden avuksi. Mallien avulla voitaisiin helpottaa kahden melko erilaisen organisaatiokulttuurin yhteensovittamista.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	VAPAAEHTOISUUDEN JA AMMATTILAISUUDEN SUHTEET MUUTOKSESSA	6
3	KUMPPANUUDEN KARIKKOJA	8
	3.1 Resurssien käyttö	8
	3.2 Vastuu ja luottamus	11
	3.3 Arvovalta	12
	3.4 Henkinen ilmasto	15
4	KUMPPANUUDEN RAKENTAJIA	17
	LÄHTEET	20

1 JOHDANTO

Kumppanuus on ollut viime vuosina ajankohtainen käsite eri yhteiskunnan osa-alueilla. Kumppanuuksia on haettu niin liike-elämässä kuin kuntasektorillakin. Kumppanuutta on rakennettu myös vapaaehtoistyön kentällä eri järjestöjen välillä, sekä myös vapaaehtoisten ja ammattilaisten kesken. On herännyt kuitenkin kysymyksiä, missä määrin eri organisaatioiden välinen kumppanuus on todellista, konkreettisiin tuloksiin johtavaa ja milloin se jää vain juhlapuheisin? Sukupolvet verkoksi ja Välittävät sukupolvet – hankkeiden arviointiraportissa (2009) Alisa Puustinen (2009, 53) toteaa:

”Tämän perusteella täytyy herätä kysymys, mikä on ollut kumppanien todellinen rooli. Kokouksiin osallistujien joukko on ollut suuri, kuten kyselyn jakelusta ja tässä luvussa esitellyistä työryhmien kokoonpanoista voi päätellä. Tämä joukko ei kuitenkaan ole osallistunut konkreettisesti toimintoihin siinä määrin kuin voisi olettaa. Kyselyvastaukset kertonevat siitä, että kokouksissa on käyty lähinnä saamassa informaatiota hankkeesta ja jakamassa ideoita sekä kuulumisia. Toimintojen suunnittelu, kehittäminen ja käytännön toteutus on kuitenkin levännyt hankkeiden työntekijöiden harteilla. Välittävät sukupolvet – hankkeen toteutus oli lähtökohtaisesti suunniteltu tehtäväksi tiiviissä yhteistyössä paikallisten kumppaneiden kanssa, mutta ainakaan kyselyvastausten perusteella tämä päämäärä ei ole toteutunut. Jatkossa vastaavantyyppisissä hankkeissa lienee paikallaan kriittisesti pohtia verkostoitumisen ja kumppanuuksien

roolia, sekä kysymystä siitä kuinka paljon kehittämistyötä voidaan rakentaa verkostoitumisen varaan.”

Arviointiraportin mukaan ennen kaikkea kumppanuudessa – tai sen rakentumatta jäämisessä – on ollut arvioitavien hankkeiden eräs keskeinen kriittinen piste. Suuri osa hyvän kumppanuuden kriteereistä (Puustinen 2009, 95-96) ei ole toteutunut hankkeissa. Halua kumppanuuteen tuntuisi olevan, mutta jokin estää luontevan kumppanuuden syntymisen vapaaehtoistoiminnan ja ammattilaisorganisaatioiden välille.

Tässä selvityksessä lähdetään kysymään aikuisystävätoimintaa laajemmin sosiaalialan kentältä, millaisena vapaaehtoistyö sosiaalialan ammattilaisten näkökulmasta näyttäytyy. Millaisia näkemyksiä ja kokemuksia sosiaalialan ammattilaisilla on vapaaehtoistyön ja sosiaalialan organisaation välisestä kumppanuudesta. Mitkä seikat ovat auttamassa kumppanuuksien syntymistä ja mitkä estämässä sen toteutumista.

Julkisen sektorin toimijoiden näkemyksiä vapaaehtoistyön paikasta ja roolista on kartoitettu tässä selvityksessä sosiaalialan ammattilaisten haastattelujen avulla. Selvitys pohjautuu kymmenen Keski-Suomen alueella työskentelevän sosiaalialan ammattilaisen haastatteluun. Haastattelut toteutettiin melko vapaamuotoisina teemahaastatteluina syksyn 2009 aikana. Yhteisen haastattelujan löytyminen ei ollut helppoa ja haastateltaviksi valikoituikin varsin heterogeeninen joukko sosiaalialan ammattilaisia. Kaikilla haastatelluilla oli kuitenkin kokemuksia yhteistyöstä vapaaehtoistyöntekijöiden ja vapaaehtoistyöorganisaatioiden kanssa työhistoriansa varrelta. Useimmat olivat toimineet esimerkiksi kunnan edustajina vapaaehtoistyöhankkeissa. Selvityk-

sestä on poistettu kaikki haastateltujen tunnistetiedot tutkimuseettisistä syistä.

2 VAPAAEHTOISUUDEN JA AMMATILAISUUDEN SUHTEET MUUTOKSESSA

Vapaaehtoistyötä on viimeaikaisessa tutkimuskirjallisuudessa tarkasteltu monilta eri näkökannoilta (esim. Vapaaehtoistoiminta 2005). Katsaus kirjallisuuteen antaa kuvan, että viime aikoina vapaaehtoisuuden ja ammattilaisuuden perusasetelmat tuntuisivat olevan liikkeessä. Esimerkiksi lakisääteisyteen perustuva jako epäviralliseen ja viralliseen, koulutukseen perustuva maallikko-ammattilainen –jako, sekä ihmissuhdetta ja asiakassuhdetta kuvaa henkilökohtainen ja institutionaalinen –jako ovat monimutkaistuneet, tai ainakin niitä on ryhdytty tarkastelemaan monipuolisemmista näkökulmista. Eräänä merkittävänä keskustelun avartajana on ollut järjestöjen rooli vapaaehtoisuuden ja ammattilaisuuden välimaastossa.

Nykykeskusteluissa asetelmat ovat monimutkaistuneet, mutta vapaaehtoisuuden ja ammattilaisuuden perusdilemmat ovat edelleen ”sisäänrakennettuina” esimerkiksi sosiaalialan asiakastyössä. Eri sektoreilla rajankäynti on erilaista ja esimerkiksi eräillä sektoreilla vertaistuki on huomattavan tärkeä, ammattilaistyötä täydentävä osa. Toisilla sektoreilla vapaaehtoistyön rooli taas voi olla huomattavasti vähäisempää.

Vapaaehtoisten ja ammattilaisten suhdetta on tarkasteltu myös suomalaisessa tutkimuksessa (esim. Hyväri 2005, 214-235; Lehtinen 1997). Erityisen kiinnostuneita aihetta kohtaan ovat olleet opinnäytetöiden tekijät (esim. Mustaniemi 2006; Mykkänen-Hänninen 2007). Erilaisissa vapaaehtois- ja vertaistukihankkeissa mukana olleet opiskelijat ja jatko-opiskelijat ovat näh-

neet vapaaehtoisten ja ammattilaisten välisen suhteen analysoinnin tärkeäksi tutkimuskysymykseksi. Tähän on varmaan ollut syynä konkreettisissa asiakastilanteista tehdyt kysymyksiä herättävät havainnot: vapaaehtoisten ja ammattilaisten suhde ei ole aina kitkatonta. Organisaatioiden ja ihmisten väliset suhteet ja prosessit ovat kiinnostaneet opinnäytteidentekijöitä.

3 KUMPPANUUDEN KARIKKOJA

Keskusteluissa sosiaalialan ammattilaisten kanssa vapaaehtoisten ja ammattilaisten kumppanuudesta tietyt teemat toistuvat. Seuraavassa on kootusti tuotu esiin näitä toistuvia teemoja, jotka jo ensimmäisistä haastatteluista lähtien nousivat eri muodoissa esiin. Sitaattien avulla teemoja on pyritty konkretisoimaan. Aineiston suppeuden vuoksi yleistyksset ovat pikemminkin ”pelinavauksia” eri teemoihin. Muutenkin haastatteluaineiston analyysin lähtökohta on pikemmin keskustelujen kysymyksiä esiin nostava kuin teemojen tyhjentävä aukipurkaminen. Tästä syystä myös raportin yleisilme on puheenvuoromainen.

3.1 Resurssien käyttö

Yleensä ensimmäisenä organisaatioiden välisen kumppanuuden esteenä tai kitkana haastatteluissa otettiin esille resurssien niukkuus. Resurssit jakautuivat selvästi kolmen teeman alle. Kuka maksaa? Millä ajalla yhteistyötä tehdään? Kuka tekee? Eli haastateltujen sosiaalialan ammattilaisten resurssipuhunta voidaan jakaa talous-, aika- ja henkilöstöresursseihin. Myös tilaresursseja käsiteltiin muutamissa haastatteluissa. Tavallaan kumppanuuden syntymisen ensisijaisena esteenä nähtiin ylhäältäpäin osoitettujen resurssien niukkuus.

”Strategioissa ja muissa se (vapaaehtoistyö) näkyy, mutta ison rahan työkentelyssä ei”, totesi eräs haastateltu. Ja toinen jatkoi: ”Ehkäisevää työtä pidetään tärkeänä, mutta ei siihen kukaan rahaa halua antaa”. Haastatellut

sosiaalialan ammattilaiset pitivät omien organisaatioidensa rahanjakoa vapaaehtoistyön kumppanuuden esteenä. Myös aika- ja henkilöstöressurssien niukkuus yleisestikin nähtiin johtuvan tämän hetkisestä taloudellisesta tilanteesta. Eräissä puheenvuoroissa toisaalta tuotin esiin, että yhteistyön ja kumppanuuden rakentaminen ei vaadi juuri kulukorvauksia suurempia taloudellisia panostuksia.

Toinen resurssien riittämättömyyteen liittyvä pääteema oli kiire. Lakisääteiset tehtävät eli ns. ”perustyö” vie kaiken työajan:

”Se että miten paljon on aikaa, että ei ole aikaa tehdä sellaista, että se aika menee todellakin rankempien (lastensuojelu) tilanteiden selvittelyyn. Se on vaan tehtävä se mikä on lakisääteistä ja enemmän velvoittavaa tehtävä ensin ja sitten jos jotain ripeitä jää muulle, josta ei ole niin tarkkoja pykälää olemassa.”

Toinen ajankäyttöön liittyvä näkökulma oli usein vapaaehtoistyöhön liittyvät virka-ajan ulkopuoliset kokoontumiset. Tästä vakiintuneiden työaikojen ulkopuolisesta toiminasta oli eräälle haastatellulle sosiaalityöntekijälle tullut erimielisyyttä kollegoiden kesken.

”Sitte oli ne, että miten paljon me pistetään työaika. Meillä tehtiin sellanen linjaus, että meillä oli tämä (vapaaehtoisten ylläpitämä) kahvila auki perjantai-iltaisina. Eihän siitä olis tullut mitään, jos me olis alettu sitä työaikana pitämään eli me oltiin tavallaan itekin vapaaehtoisina siellä. Se oli sitten yksi suuri kritiikin aihe. Eli meillä on mennyt sekaisin työaika ja vapaa-aika.”

Eräät haastatellut ottivat esiin epäselvyyden siitä, kenen vastuualueelle yhteistyö vapaaehtoisten kanssa kuuluu:

”Se on kaikille ekstraa, kun sillä ei ole mitään paikkaa missään organisaatioissa. (...) Se ei selkeesti kuulu kellekään.”

Haastatteluissa tuotin myös esiin, kuinka työntekijöiden ja työtehtävien suuri vaihtuvuus on usein ollut kumppanuuden rakentumisen esteenä. Tällöin pitkäjännitteisen yhteistyösuhteen rakentuminen on ollut vaikeaa. Uusi työntekijä on aina perehdytettävä hyvinkin erilaisiin vapaaehtoishankkeisiin: ”Aina kun tulee uusia työntekijöitä, niin se on tämä yhteistyön aikaansaaminen.”

Useat haastatellut ottivat resursseista puhuttaessa esille vapaaehtoistyön tulosten mittaamisen ongelman. Heidän mielestään vapaaehtoistyön tuloksellisuus tarvitsisi selkeämpiä mittareita.

”Sitä ei saada suodatettua tuloksiksi, suoritteeksi. Pitäisikö siitä sitten tehdä tällöisiä laatuksiteerejä. Pitäisikö siitä tehdä tämän tuoteistettu prosessi enemmän.”

Toisaalta osa haastatelluista piti vapaaehtoistyön suurena antina sen joustavuutta ja irrallisuutta institutionaalisista rakenteista, ”mikä tosin ei istu tämän päivän henkeen”. Mittaamisen yhteydessä nostettiin myös esiin kysymys: ”Pitääkö kaikki pystyä muuttamaan rahaksi?” Yhteistyöstä vapaaeh-

toistyöntekijöiden kanssa oli saatu ”tuloksellista” tuottamalla mm. tekstimateriaalia:

”Se meidän toimistonjohtaja anto meidän huseerata, kunhan vaan toteutatte perustehtävää. No sittenhän me tuotettiin pumaskoita ja näitä opiskelijoiden opinnäytetöitä.”

3.2 Vastuu ja luottamus

Haastatellut ottivat erityisesti ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta puhuttaessa esille vapaaehtoisten vastuu- ja luottamuskysymyksen. Eräät haastatellut kertoivat kokemuksistaan, joissa olivat törmänneet tehtäviinsä sopimattomiin vapaaehtoistyöntekijöihin ja tilanteisiin joissa oli ”sählätty”. Vapaaehtoistyöntekijöillä ”ei ole samanlaisia ammattilaisvelvoitteita, mitä voi edellyttää ammattilaisilta”. Lakisääteisyden katsottiin takaavan ammattilaisen vastuullisuuden:

”Vapaaehtoista ei voida ammatillisesti velvoittaa samanlaisiin tehtäviin kuin ammattilaista ja jos siellä tapahtuu jotain sellaista joka kriisiyttää tilanteen, niin kenen on vastuu. Esimerkiksi henkilötaustojen tarkistaminen ei kuulu vapaaehtoistoimintaan.”

On mielenkiintoista miten eri haastatellut suhtautuivat omiin negatiivisiin kokemuksiinsa yhteistyöstä vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa. Eräät nostivat yksittäiset epäonnistuneet kokemukset kuvaamaan koko suhdettaan va-

paaehtoistyökenttää, kun taas toiset katsoivat yksittäisten epäonnistumisten kuuluvan osana mitä tahansa yhteistyötä.:

”Voi olla vanhoja pettymyksiä taustalla, eikä niiden tarvitse olla kovin tuoreitakaan. (...) Oli tehty oharit opiskelijoiden toimesta, niin on ollut vahvana, että ei ne opiskelijat sitoudu, eikä niihin voi luottaa.”

Eräänä vastuuseen liittyvänä teemana tuotiin esiin vapaaehtoistyöntekijöiden sitoutuminen toimintaansa. Kokemuksia oli esimerkiksi tapauksista, joissa vapaaehtoistyöntekijä oli ilmoittamatta jäänyt pois tapaamisista tai lopettanut vapaaehtoistoimintansa muuten yllättäen sitoutumisesta välittämättä. Ammatillaiset näkivät oman ammattiasemansa velvoittavan heitä sitoutumaan tehtäviinsä ja vapaaehtoistyön perustuvan juuri vapaaehtoisuuteen. Toisaalta edellä mainittu työntekijöiden ja työtehtävien kierrättäminen oli estämässä ammatillaisten sitoutumista esimerkiksi yhteistyöverkostoihin.

Myös vastuujaot puhuttivat: ”Kuka ottaa vastaan vapaaehtoiset ja opastaa heitä, jonkunhan se vastuu on otettava”. Useat haastatellut peräänkuuluttivat selkeitä malleja vapaaehtoistyön ja ammatillaisten yhteistyöhön, jolloin erilaiset toimintakulttuurit olisivat paremmin sovitettavissa yhteen.

3.3 Arvovalta

”Päihdetyöstä on kokemus, että kun menin asiakasneuvotteluun, niin ei siellä tiennyt kuka on ammatillinen työntekijä ja kuka on vertainen, joka on palkattu sinne. Koin hämmentävän

tilanteen, kun mulla oli (asiakkaana) tämmönen pitkänlinjan huumeidenkäyttäjä ja hän lähti kuntoutumaan hyvin ja pyysi mut tämmöseen tilaisuuteen, ryhmäistuntoon. Hän oli pyytänyt päihdekuntoutuslaitoksesta oman työntekijänsä ja siinä alussa sanotaan nimi ja että olen addikti. Niin tämä työntekijä, jonka kanssa olin ollut paljon tekemisissä, sanoi nimensä ja että olen addikti. Hämmennyin ja sanoin, että olen (...) ja olen sossu.”

Edellinen haastattelusitaatti kuvaa hyvin esimerkkinä asiakkuuden ja ammatillisuuden liukuvuutta tietyissä tilanteissa. Tätä pohtivat erityisesti ne haastatellut, jotka olivat työuransa varrella olleet töissä sekä kunta- että järjestösektorilla. Heillä oli kokemuksia tilanteista, joissa ammatillinen huippuosaaminen ja vapaaehtoistyö kulkivat käsikädessä esimerkiksi räätälöidyissa koulutuspaketeissa, joissa haastatellun sanoin ”vapaaehtoistyö professionaalistui”. Eri sosiaalialan sektoreista erityisesti päihdetyö otettiin esiin alueena, jossa vertais- ja kokemusasiantuntijuutta arvostettiin:

”Kokemusasiantuntijuus tulee esiin esimerkiks päihdetyössä ja siellä se on vahvoilla. Työntekijänä ei voi yltää samaan, koska ei ole niitä kokemuksia, vaikka olis kuinka empaattinen. Ei voi tietää esimerkiks niitä kärsimyksiä mitä on ollut, mitä pystyis jakamaan, kun ei ole vertainen”.

Haastatellut sosiaalialan ammattilaiset suhtautuivat pääasiassa varoen keskusteluun ”asiantuntijuuden valumisesta” tai asiantuntijuuden kyseenalaistumisesta vapaaehtoistyön (ohjauksen) ammatillistuesssa. Järjestötyökoke-
musta omaaville taas aihe oli hedelmällinen ja osin hämmentäväkin. Useat

olivatkin pohtineet omaa rooliaan ja paikkaansa ammatillisuuden ja vapaaehtoisuuden välimaastossa.

Asiakassuhteen ja ihmissuhteen –perusdilemmaa sivuttiin haastatteluissa usein ammattilaisen objektiiviseen asenteeseen vedoten.

”Olivat (muut sosiaalityöntekijät) erittäin epäileviä. Me otettiin näitä asiakkaita mukaan vapaaehtoiseksi ja nähtiin, että me voidaan ihan oikeesti työskennellä yhdessä ja sitten palkattiin työllistämisvaroilla toimiston erilaisiin aputehtäviin. Eli se oli ihmeellistä, että mitä nuo tuo asiakkaita samaan toimistoon ja sitte kun ne käy vielä tupakalla niitten kanssa. Se tuli oikein sieltä toisen alueen toimistopäällikön taholta, että ne ei sais käydä niitten asiakkaiden kanssa tupakalla siinä etuovella. Se on epäammatillista. Se ei näytä kauheen ammattilaiselta. Itelle kasvo koko ajan täysin päinvastainen kuva. Oma ammatillisuus kasvo koko ajan sitä enemmän. Sitä oli ite ollut niin vähän aikaa, ettei ollut vielä jämähtänyt ja urautunut. Kova paine oli semmoseen hirveen byrokraattiseen tapaan tehdä oli koko ajan.”

Tähän selvitykseen haastateltavaksi suostuneista selvästi suurimmalla osalla oli lähtökohtaisesti positiivinen asenne vapaaehtoistyötä kohtaan. Siitä huolimatta soraääniäkin kuului. Usein puhe vapaaehtoisten ja ammattilaisten rooleista ja reviireistä siirrettiin kollegoiden tai aiempien työyhteisöjen kuvailuun, joissa ”oli luutuneita vanhoja asenteita”. Haastattelujen mukaan suhtautuminen vapaaehtoistyöhön ei suinkaan ole sukupolvikysymys. Eräillä haastatelluilla oli pelko siitä, että kunnan huonossa taloudellisessa tilanteessa osa vastuullisista ja vaativista sosiaalialan tehtävistä siirtyy halvalle, usein jopa ilmaiselle vapaaehtoistyön kentälle.

3.4 Henkinen ilmasto

”Silloin kun olin kymmenen vuotta tuossa työyhteisössä, niin luulin että joka paikassa tehdään samalla lailla. Kun on työpaikkoja vaihtanut, niin on saanut vähän perspektiiviä ja on huomannut, että asiat voidaan tehdä monella tavalla.”

Uudetkin työntekijät omaksuvat vallitsevat menettelytavat: ”Miten nopeasti siihen sosiaalistuukaan kun menee uutena työntekijänä, vaikka alussa on omia näkemyksiä, mutta totta kai se on helpompi mennä samalla lailla kuin suurin osa menee.” Sosiaalialan paikallisissa toimintakulttuureissa ja työyhteisöjen suhtautumisessa vapaaehtoistyöhön on eroja. Erojen selittäminen ei ole helppoa, vaan se vaatisi organisaatiokulttuurien vertailua. Organisaatiokulttuureiden erojen syinä haastatteluissa nousivat kuitenkin esiin esimerkiksi paikalliset verkostot ja sektorirajat. Pienten paikkakuntien kohdalla sosiaalisten verkostojen merkitystä korostettiin. Niissä sektorirajojen merkitys taas ei noussut samalla tavalla esiin kuin suurempien paikkakuntien kohdalla.

Sosiaalialan työpaikkojen ja kuntien henkinen ilmapiiri tuli kiinnostavasti esiin haastatteluissa. Useissa haastatteluissa todettiin toisten kuntien suhtautuvan hyvin innostavasti vapaaehtoistyöhön, kun taas toisissa kunnissa vapaaehtoistyö ei lyönyt läpi samalla tavalla. Tähän seikkaan riitti selityksiä. Puhuttiin yleisistä kulttuurieroista, vakiintuneista käytännöistä, mentaliteettieroista, paikallishistoriasta ja poliittisista ristiriidoista.

”Väittäisin että kulttuureista ja henkilöistä, niin ja perinteistä ja onko se joku paikallinen mentaliteetti.”

Lopulta keskusteluissa usein päädyttiin kuitenkin siihen, että suhteutuminen personoituu tiettyihin henkilöihin ja heidän rooleihinsa kunnan sosiaalisissa verkostoissa: ”Se on ihan ehdottomasti, että sattuu oikeanlaiset tyypit vastakkain.” Tällaiset avainhenkilöt – usein viranhaltijat – voivat olla rakentamassa tai hidastamassa ammattilaisten ja vapaaehtoisten kumppanuuden syntyä ja kehittymistä.

Usein esiin nostettiin esimiehen rooli kumppanuuksien rakentamisessa. Toisissa työyhteisöissä kumppanuuksiin kannustettiin ja toisissa taas liiallisten kumppanuuksien ja yhteistyön katsottiin vievän resursseja perustyöltä.

4 KUMPPANUUDEN RAKENTAJIA

Sosiaalialan ammattilaisten haastatteluissa nousi edellisten teemojen valossa esiin useita kiinnostavia tulevaisuuden visioita. Eräs keskeisimmistä oli vapaaehtoisten, järjestöammattilaisten ja kunta-ammattilasten roolien liikkuvuus. Useat haastatellutkin olivat toimineet uransa aikana sekä kunta-alalla että järjestöissä ja lisäksi osa toimi vapaa-aikanaan myös vapaaehtoistyössä. Osalle tämä roolienvaihto oli täysin luonnollista, mutta osaa pohditutti olivatko he osa prosessia, jossa lakisääteiset velvoitteet siirtyvät vapaaehtoisten hoidettavaksi. Eräs haastateltu totesikin kyynisesti:

”Vapaaehtoiset hoitaa tämän siinä kuin ammattilaiset. Mitä heille siitä palkkaa maksaa, kun se voidaan toteuttaa ihan hyväntekeväisyytenä.”

Yleinen näkemys näytti olevan, että vapaaehtoistyön tulee ”olla lisänä, eikä korvata” ammattilaisten hoitamia sosiaalialan työtehtäviä.

Kiinnostavan lisän tähän keskusteluun tuo valmistumassa oleva sosiaalialan uusi ”sukupolvi”, josta osa on valmistautumassa yhtäaikaisesti kahdelle kentälle: järjestö- ja kuntasektorille. Heille vapaaehtoistyön ja ammattilaisuuden perusdilemmaa ei tunnu olevan. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa useat sosiaalityön opiskelijat ovat hakeutuneet järjestösektorille valmistavaan kansalaisyhteiskunnan maisteriohjelmaan saaden samanaikaisesti sosiaalityöntekijän pätevyyden.

”Mekin ollaan aika yllättyneitä tästä, että sinne oli hakenut paljon sellaisia joilla on sosiaalityö pääaineena. Tää on kyllä nyt niin uus juttu, tää kansalaisyhteiskunnan maisteriohjelma pääaineena sosiaalityö, että mitä se tarkoittaa työllistymisen kannalta, niin en osaa arvioida. (...) Siinä ajatellaan että saat sosiaalityöntekijän pätevyyden, että vahvuuden tonne kansalaisjärjestösektorille. Vois ajatella, että se on vähän jos ei tuplatutkinto, niin tuplavahvuus. Kyllähän sosiaalityönopiskelijoita on työllistynyt järjestöihin, mutta tuossa se työllistymismahdollisuus on vielä paljon parempi. Niissä opinnoissahan on pidetty kiinni siitä, että nämä opiskelijat saavat myös sosiaalityöntekijän pätevyyden.”

Myös sosiaalialan opiskelijoiden yleinen kiinnostus vapaaehtoistyötä kohtaan on huomattu:

”Kyllähän opiskelijat kaiken kaikkiaan, jos heiltä kysynee, että ovatko mukana vapaaehtoistoiminnassa, niin kyllähän heillä on monellakin tämä ajatus, että haluavat tässä opiskelujen aikana, jos eivät ole jo työelämässä, niin tietyllä tavalla haluavat kokeilla niitä käytännön taitoja ja saada tuntumaa kenttään sitä kautta, että he itse toimivat aika paljon vapaaehtoisena. Että meillä on tietty porukka opiskelijoita, jotka on vapaaehtoistyöntekijöitä itsekin.”

Osa näistäkin opiskelijoista tulee varmasti toimimaan järjestösektorilla vapaaehtoistoiminnan ohjauksen ammattilaisina. Tuolloin henkilökohtaisista vapaaehtoiskokemuksista on varmasti hyötyä. Toisaalta ammatillisella ohjauksella ja siihen hankitulla koulutuksella saa riittävän kompetenssin, jota

vaaditaan yhä ammatillistuneemmissa vapaaehtoistyön hankkeiden ohjauksessa ja ennen kaikkea rahoituksen järjestämisessä ja hankkeiden arvioinnissa.

”Vapaaehtoistyön hanke, siinä täytyy nykyään tehdä todella tarkka suunnitelma missä tapahtuu ja miten ja arviointi, kuka sen tekee, että se tehdään tieteen sääntöjä noudattaen. Sillä haetaan semmosta vakuuttavuutta ja uskottavuutta.”

Näyttää siltä, että ammattilaisten ja vapaaehtoisten väliin tarvittaisiin ”adapteri tai katalysaattori”, joka edesauttaisi eri organisaatioiden välisten kumppanuuksien syntyä ja toimintaa. Vakuuttavuutta ja uskottavuutta tarvitaan suhteessa valtionhallintoon, vapaaehtoistyön tuntemusta suhteessa kolmannen sektorin sektoriin. Tämä adapteri – olkoon se sitten vaikka vapaaehtoistoiminnan ammatillinen ohjaus – hallitsisi sekä vapaaehtoistyön että ammatillisen työn toimintatavat.

Sosiaalialan ammattilaiset peräänkuuluttivat myös vakiintuneiden mallien, hyvien käytänteiden saamista vapaaehtoistyön ja ammatillisuuden kumppanuuden avuksi. Mallien avulla voitaisiin helpottaa kahden melko erilaisen organisaatiokulttuurin yhteensovittamista.

LÄHTEET

- Eskola, Antti & Kurki, Leena* (2001) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere, Vastapaino.
- Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Matthies, Aila-Leena & Pohjola, Anneli.* (1993) Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki, Sosiaaliturvan Keskuiliitto.
- Hyväri, Susanna* (2005) Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa M. Nylund & A.B. Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere, Vastapaino.
- Lehtinen, Sini-Tuulia* (1997) Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki, Kansalaisareena ry.
- Matthies, Aila-Leena, Kotakari, Ulla & Nylund, Marianne* (1996) Välittävät verkostot. Tampere, Vastapaino.
- Mustaniemi, Merja* (2006) Maallikko ammatillisuuden peiliä. Tutkimus maallikon määrittämisestä ja roolista Mikä hätänä? –projektin projektiryhmän keskusteluissa. Tampere, Tampereen yliopistopaino.
- Mykkänen,-Hänninen, Riitta* (2007) Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Nylund, Mariane & Yeung, Anne Birgitta* (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere, Vastapaino.
- Puustinen, Alisa* (2009) ”Tärkeintä yhdessäolo”. Sukupolvet verkoksi ja Välittävät sukupolvet –hankkeiden arviointiraportti. Jyväskylä, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Käyntiosoite

Matarankatu 4, 1. kerros, Jyväskylä

Postiosoite

PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

www.koskeverkko.fi